

Предотвратяване на неуспех в училище

Заклучителен обобщен доклад

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НЕУСПЕХ В УЧИЛИЩЕ

Заключителен обобщен доклад

Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование (Агенцията) е независима и самоуправляваща се организация. Агенцията се финансира от министерствата на образованието на държавите членки и от Европейската комисия с оперативни безвъзмездни средства в рамките на образователната програма на Европейския съюз (ЕС) „Еразъм+“ (2014—2020 г.).

Съфинансирано от
Програма „Еразъм +“
на Европейския съюз

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на това издание не следва да се тълкува като одобрение на неговото съдържание, което отразява единствено мнението на авторите. Комисията не носи отговорност за съдържанието в изданието информация или за начините, по които тя би могла да се ползва.

Личните становища, изразени в този документ, не отразяват непременно официалното становище на Агенцията, на нейните държави членки или на Европейската комисия.

Редактор: Антула Кефалину

Възпроизвеждането на части от документа е допустимо при ясно упоменаване на източника. Препратки към документа трябва да бъдат оформени, както следва: Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2020 г. *Предотвратяване на неуспех в училище: Заключение обобщен доклад.* (ред. А. Кефалину). Одензе, Дания

За осигуряване на по-широк достъп този доклад е предоставен на 25 езика в достъпен електронен формат на уеб страницата на Агенцията:
www.european-agency.org

Настоящият текст е превод на оригиналния текст на английски език. В случай на съмнение относно точността на информацията в преводния текст, моля, направете справка с оригиналния текст на английски език.

ISBN: 978-87-7110-881-1 (в електронен вид)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Секретариат
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Тел.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Офис в Брюксел
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Тел.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	5
КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ПРОЕКТА	6
Определение за неуспех в училище	6
Системен подход за предотвратяване на неуспех в училище	7
КОНСТАТАЦИИ ОТ НАУЧНАТА ЛИТЕРАТУРА	10
КОНСТАТАЦИИ ОТ ЛИТЕРАТУРАТА, СВЪРЗАНА С ПОЛИТИКИТЕ	13
КЛЮЧОВИ ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НЕУСПЕХ В УЧИЛИЩЕ	15
ПРОДУКТИ НА ПРОЕКТА	17
БИБЛИОГРАФИЯ	19

УВОД

Изграждането на капацитет в училищата и борбата с неуспеха в училище са от съществено значение за приобщаващите образователни системи. През последните години предотвратяването на неуспех в училище е приоритет за държавите — членки на Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование (Агенцията). По време на проучването по държави, проведено през 2015 г., членовете на Представителния съвет на Агенцията поискаха да бъде разработен проект, посветен на неуспеха в училище и приобщаването. В отговор на това искане Агенцията създаде тематичен проект, озаглавен **Предотвратяване на неуспех в училище: проучване на потенциала на политиките за приобщаване на лицата към системата на образованието (ПНУ)**. Проектът се основава на вече постигнатото от Агенцията по въпроси, свързани с неуспеха в училище.

В рамките на проекта „ПНУ“ е направен изчерпателен преглед на наличната литература, свързана с политиките и изследванията в областта на предотвратяването на неуспех в училище. Неговата цел е да се открият характеристиките на рамките на политиката за приобщаване, които могат да допринесат за предотвратяване на неуспех в училище и за подобряване на способността на училищните системи да отговарят на различните потребности на учащите.

Дейностите по проекта бяха осъществени през периода от 2018 г. до 2019 г. Чрез тях бе проучено дали политиките за приобщаващо образование имат потенциал да спомогнат за предотвратяване на неуспех в училище — както на индивидуално равнище, така и по отношение на цялата система. Дейностите имаха за цел да се потърси отговор на следните централни въпроси, залегнали в основата на проекта:

1. Какво становище се изразява в научната литература относно връзката между предотвратяването на неуспех в училище и приобщаващите образователни системи?
2. Какво е разбирането, залегнало в политиките за приобщаващо образование на държавите — членки на Агенцията, относно предотвратяването на неуспех в училище и какви са мерките за справяне с него във връзка с проблемите на цялостната система и отделните учащи?
3. Какви елементи и рамки на политиката за приобщаване се смятат за необходими за предотвратяване на неуспех в училище?

За да отговори на тези въпроси, екипът на проекта проучи съществуващата литература по две паралелни направления. По първото направление беше направен преглед и анализ на европейската и международната научна литература относно предотвратяването на неуспех в училище във връзка с приобщаващото образование. По второто направление бе анализирана европейската и международната литература, свързана с политиките. Бяха проучени също мерките за предотвратяване на неуспех в училище, залегнали в националните политики. За тази цел беше събрана информация от държавите — членки на Агенцията, посредством проучване, проведено в рамките на проекта, за да се установи какви подходи са предвидени в политиките на отделните държави за справяне с неуспеха в училище. Четиринайсет държави предоставиха доклади за анализ: Германия, Гърция, Естония, Ирландия,

Исландия, Латвия, Малта, Обединеното кралство (Северна Ирландия), Обединеното кралство (Шотландия), Словакия, Сърбия, Финландия, Чехия и Швеция.

В центъра на проекта беше образованието от началния до края на гимназиалния курс, тоест върху степени 1–3 съгласно **Международната стандартна класификация на образованието**. Основната целева група на продуктите от проекта са създателите на политики за приобщаващо образование на национално, регионално и местно равнище.

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ПРОЕКТА

Определение за неуспех в училище

Тъй като неуспехът в училище е комплексен проблем, в контекста на проекта е важно да бъде дадено ясно определение на това понятие.

Според доклада **ПНУ: Преглед на литературата** (Европейска агенция, 2019a) в центъра на изследванията на причините за неуспех в училище са два основни аспекта: индивидуален (как отделните личности не се справят в рамките на училищната система) и организационен (как училищната система не се справя по отношение на отделните учащи).

В литературата, свързана с политиките, често се набляга на важноста на организационния аспект за предотвратяване на неуспех в училище. Този аспект обаче се засяга само бегло в международните и европейските документи за политиката, в които се разглежда преждевременното напускане на училище (вж. Европейска агенция, 2016 г.; 2017a; Европейска комисия, 2015 г.) или ефективността на училищното образование и нейното подобряване (вж. Европейска комисия, 2017 г.).

Отчитайки изложеното по-горе, екипът на проекта „ПНУ“ дава следното определение за неуспех в училище:

До неуспех в училище се стига, когато системата не предоставя справедливи и приобщаващи образователни услуги, които водят до успешно обучение, ангажираност, по-широко участие в общността и преход към стабилност в зряла възраст (Европейска агенция, 2019b, стр. 22).

Следователно предотвратяването на неуспех в училище предполага развитието на приобщаваща система, в която всички учащи — включително и тези, изложени на риск от неуспех и най-уязвими на изключване, получават висококачествено образование. Това води до по-добри постижения и успешно завършване на задължително образование. Усилията в тази посока не се ограничават само до училищната организация, но са насочени също към справяне с неравнопоставеността, за да се осигури по-широко участие в общността и преход към стабилност в зряла възраст (Европейска агенция, 2019b).

Системен подход за предотвратяване на неуспех в училище

В концептуалната рамка на проекта е поставен акцент върху системния аспект, като се подкрепя **подход, основан на правата на човека**. Това означава, че образователните системи трябва да дават възможност на училищата да подкрепят правото на висококачествено образование за всички учащи.

Това предполага:

... изместване на фокуса от индивидуална подкрепа и компенсаторни подходи (основани на медицинска диагноза или поставяне на етикети) към повече превантивни мерки и проактивни форми на преподаване и обучение (Европейска агенция, 2017b, стр. 19).

Целта на този подход е да се отговори на нуждите на всички учащи. Стремешт е да се установят и преодолеят институционалните пречки на всички равнища, които биха могли да доведат до неуспех в училище, като се насърчи система, при която се гарантират едновременно равнопоставеност и високи постижения.

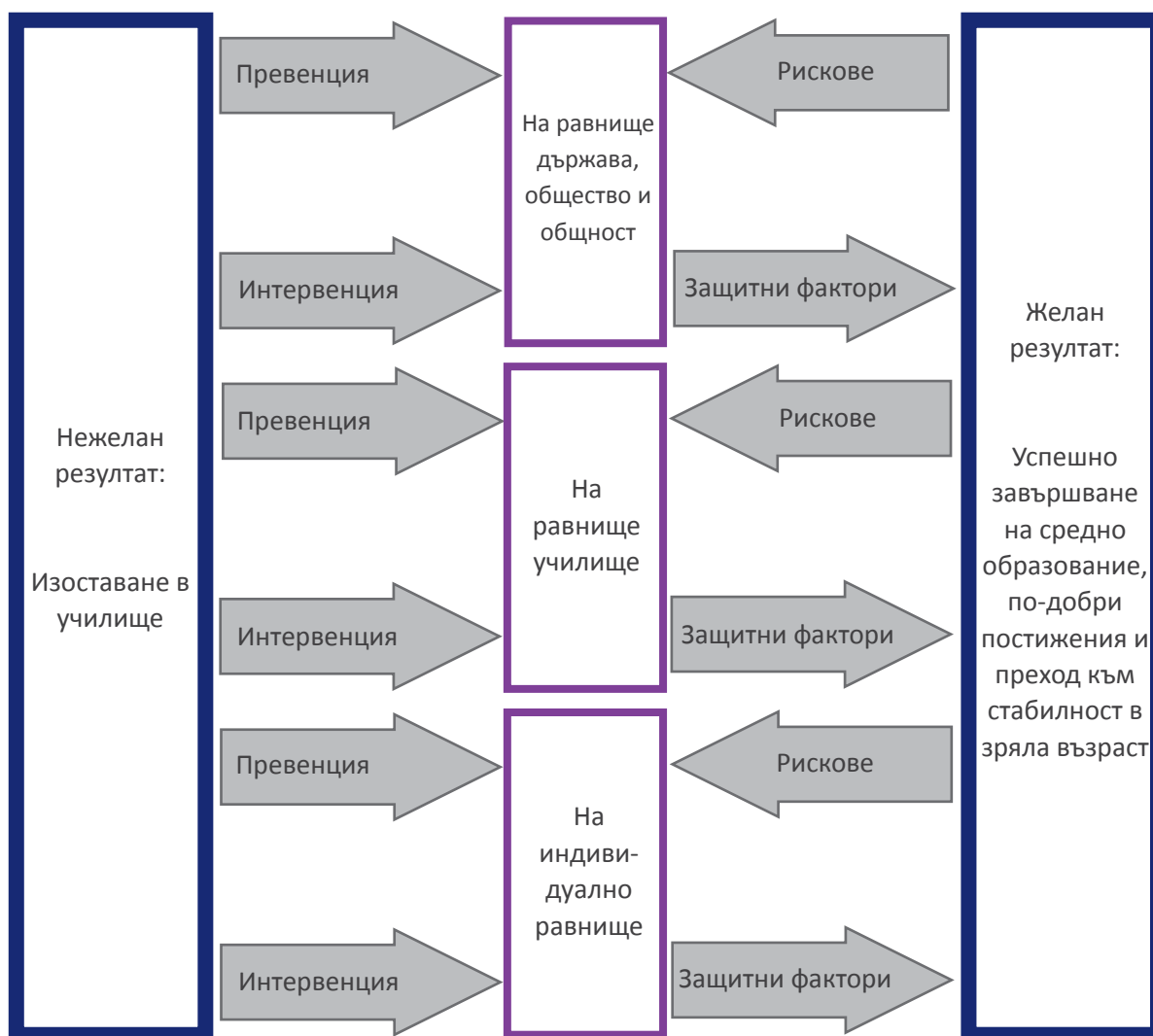
Най-ефективна подкрепа за приобщаващите образователни системи се осигурява посредством политически действия, при които акцентът е поставен върху превенцията, а не върху интервенцията и компенсаторните мерки. В проекта „ПНУ“ е отчетен фактът, че за някои учащи може да са необходими компенсаторни мерки и именно затова те често се използват в отделните държави. Въпреки това компенсаторните политически действия и мерки трябва да бъдат прилагани само в краен случай. Превантивните подходи трябва да станат приоритет на държавите.

Неуспехът в училище може да бъде предотвратен чрез съчетаване на национални/регионални и местни политики, училищна организация и разбиране и адекватен отговор на индивидуални обстоятелства. В доклада „ПНУ: Преглед на литературата“ е очертан концептуален модел за предотвратяване на неуспех в училище, който обхваща всички тези елементи, като надгражда постигнатото от Агенцията в областта на преждевременното напускане на училище (Европейска агенция, 2016 г.; 2017a). Според този модел **има редица движещи сили (рискове и защитни фактори) в живота на всеки учащ и външни движещи сили, върху които създателите на политики и образователните специалисти могат да повлияят (превантивни стратегии и интервенции)**.

Моделът илюстрира как различните движещи сили помагат или пречат на учащия да постигне желан резултат, а именно успешно завършване на средно образование, по-добри постижения и преход към стабилност в зряла възраст, или да достигне до неуспех в училище, което е нежеланият резултат. Тези сили действат на общностно, на училищно и на индивидуално равнище (Европейска агенция, 2019a). При този модел екосистемата, в която действат силите, е от съществено значение (Бронфенбренер, 2005 г.).

В проекта „ПНУ“ е обърнато специално внимание на този екосистемен аспект с цел да се проучат по-задълбочено подходите към неуспеха в училище на системно равнище. В него предотвратяването на неуспех в училище се разглежда в контекста на **екосистемата на модела на приобщаващото образование**. Проектът надгражда и разширява доскорошната работа на Агенцията по други проекти като „**Приобщаващо образование в ранна детска възраст**“, „**Подобряване постиженията на всички учащи в приобщаващото образование**“ и „**Подкрепа за приобщаващо училищно ръководство**“. Рамката на екосистемата има за цел да помогне на отговорните лица в областта на образованието да определят ключови сфери на местно, регионално и/или национално равнище, които трябва да бъдат преразгледани.

Фигура 1. Комбиниран модел на факторите, оказващи влияние върху неуспеха в училище, основан на анализ на екосистемата и на въздействието на различни движещи сили (адаптиран от Европейска агенция, 2017а)

Екосистемният модел включва следните взаимосвързани системи:

- **Микросистемата** обхваща процесите в рамките на училището и взаимодействието на учащия с негови връстници и с възрастни. В контекста на този проект микросистемата включва общоучилищни подходи и практики, насочени към учащия, чрез които може да бъдат подобрени присъствеността и ангажираността в училище.
- **Мезосистемата** отразява взаимовръзките в рамките на микросистемата, които оказват влияние върху училищните структури и системи. За целите на този проект мезосистемата обхваща взаимодействията на равнище училище, които могат да спомогнат за справяне с неуспеха в училище.
- **Екзосистемата** обхваща общностните фактори, които могат да окажат влияние върху останалите равнища. За целите на този проект в центъра на екзосистемата са дейности на равнище местна общност, които могат да допринесат за справяне с неуспеха в училище.
- **Макросистемата** представлява по-широкия социален, културен и законодателен контекст, който обхваща всички останали системи. В рамките на този проект макросистемата включва национални/регионални действия за предотвратяване на неуспех в училище и за насърчаване на приобщаването.

Различните компоненти на системата и връзките между тях влияят върху способността на училищата да приемат и да приобщят всички учащи. Ако една училищна система не е в състояние да осигури справедливи възможности на всеки учащ да завърши успешно училище, подготвен за живота в зряла възраст, тя е „неуспешна“.

В екосистемния модел се поставя акцент върху взаимовръзката и взаимозависимостта на отделните равнища на системата. Затова при всеки опит да бъде променен един елемент от системата трябва да се отчита и въздействието върху останалите елементи (Европейска агенция, 2019а).

В модела са определени както вътрешни, така и външни фактори по отношение на учащия. В този смисъл моделът се разграничава от дихотомния въпрос дали резултатът от обучението и приобщаването зависят от учащия, или от контекста. Всеки фактор винаги се разглежда спрямо образователната екосистема на учащия. В този смисъл при екосистемния модел учащият е поставен в центъра на образователния процес, което насърчава подход, основан на правата на човека (пак там).

КОНСТАТАЦИИ ОТ НАУЧНАТА ЛИТЕРАТУРА

Дейностите по проекта по **първото направление** включваха преглед и анализ на европейската и международната научна литература относно предотвратяването на неуспех в училище във връзка с приобщаващото образование. В доклада „**ПНУ: Преглед на литературата**“ са представени изследвания, в които са приложени редица методологии за задълбочен анализ на неуспеха в училище и за набелязване на мерки за неговото предотвратяване. В основата на определенията на понятието „неуспех в училище“, дадени в научната литература, са отделните учащи, а не подобряването на училищната среда. Тези определения попадат в три основни категории:

- Преждевременно напускане на училище
- Ниски постижения в учебния процес
- Невъзможност за пълноценно участие в обществото или недобро качество на живот в зряла възраст (Европейска агенция, 2019а).

Сложността на факторите, които могат да доведат до неуспех в училище, е описана в научната литература. Очертани са също стъпки, които могат да бъдат предприети за предотвратяване на неуспех в училище на всяко равнище на екосистемата. Всяка категория се характеризира с набор от рискове, защитни фактори, превантивни стратегии и интервенции. Тези движещи сили помагат или пречат на учащия да постигне успех или да има неуспех в училище.

На равнище общество силите, свързани с неуспеха или успеха в училище, действат посредством националните политики и местния контекст. На равнище училище те оказват влияние посредством училищната организация и гъвкавостта при удовлетворяване на потребностите на отделните учащи. Те действат също така на семейно и

индивидуално равнище, обхващайки личностни фактори (напр. мотивационни, физически, сензорни, генетични, когнитивни и езикови) и междуличностни фактори (напр. семейни нужди, налична подкрепа, социални умения и възможности).

За да се ограничат рисковете и да се предотврати възникването на проблеми, както и за да се преодолее или намали вероятността от неуспех в училище, могат да бъдат предприети различни подходи. В научната литература се предлагат следните области за действие на всяко равнище на системата:

На национално равнище, на равнище общество и на общностно равнище (макросистема и екзосистема) е необходимо да бъдат предприети мерки за следните цели:

- преодоляване на социалното неравенство;
- насърчаване на равнопоставеността;
- справяне с бедността;
- подобряване на достъпа до услуги за психично здраве и терапевтични интервенции за учащи и учители;
- увеличаване на наличните подкрепящи услуги в общността;
- разработване на програми за лечение на наркотична и алкохолна зависимост, които помагат и на семействата.

Следователно при разглеждането на тези въпроси следва да бъдат взети под внимание и всички национални, регионални и глобални политики, които засягат здравеопазването, заетостта, жилищното настаняване и социалното благосъстояние.

На равнище училище (мезосистема и микросистема) е възможно да съществуват значителни пречки пред ученето и участието. Училищата трябва да създават среда, в която учащите се чувстват сигурни и ценени, а родителите — ангажирани. Като цяло проучванията показват, че влиянието на родителите и семейството трябва да се простира отвъд съвместните дейности. Училищата трябва да помислят как биха могли да създадат възможности за участие на родителите в образованието на децата им, да развият услуги за подобряване на родителските умения, да се справят с поколенческите промени в имигрантското население, които могат да повлияят на мотивацията и ангажираността, и да подпомагат маргинализирани семейства.

Училищата и учителите могат също така да предприемат действия, за да подкрепят учащи, преживели загуба в семейството, да запознават учащите с различни възможности за кариерно развитие, за да насърчават техните амбиции, и да поддържат качеството на училищните сгради. В научната литература се подчертава важността на взаимоотношенията между учители и учащи, положителните възприятия на учителите за учащите, избягването на порицанието като стратегия на преподаване и прилагането на справедливи дисциплинарни правила. В научната литература се предлагат също стратегии за наблюдаване на напредъка на учащите.

Що се отнася до създаването на мотивация у учащите, важно е учителите да насърчават нагласа за растеж сред тях и да са наясно, че при някои индивидуални обстоятелства може да бъде необходима допълнителна подкрепа.

На индивидуално равнище (микросистема) трябва да бъдат взети предвид много особености. Възможно е учащите да имат специални образователни потребности или увреждания, ниска степен на ангажираност в образователния процес, ниски очаквания и ниско равнище на самодисциплина. Те може да възприемат училището като на нещо, което няма особено значение за техния живот. Конкретните индивидуални предизвикателства могат да включват също смърт на родител, рисково поведение (употреба на наркотици или алкохол), живот в приемно семейство или в институция и ранна бременност.

Училището и общността могат да помогнат за облекчаване на трудностите, като:

- насърчават сътрудничеството между външни институции и училища и развитието на услуги като грижа за деца в училищна среда, логопедия, консултиране и опазване на психичното здраве;
- поставят акцент върху оценяването на знанията, което се основава на компетенции и се извършва постоянно;
- разработват учебни програми, съответстващи на интересите, стремежите и потребностите на учащите, с акцент върху уменията за учене и независимото обучение;
- подкрепят мотивацията на учащите чрез включване на местната общност и развиване на индивидуална издържливост;
- укрепват прилагането на индивидуализирани подходи, особено за учащи със специални образователни потребности;
- вземат навременни мерки по отношение на недобрят напредък в ученето и предоставят подкрепа, когато е необходимо;
- предотвратяват повтарянето на класове.

Не на последно място, необходимо е редовно да се следи ефективността на стратегиите за намаляване на неуспеха в училище. Превенцията трябва да изключва необходимостта от компенсаторни действия. Въпреки това за справянето с възникнали евентуални неочаквани предизвикателства може да бъдат предвидени допълнителни интервенции.

Като цяло от научната литература става ясно, че образователните системи могат да бъдат организирани така, че да се отговори ефективно на многообразието от потребности на учащите и да се предотврати неуспеха в училище. В доклада „ПНУ: Преглед на литературата“ се предлага **универсален дизайн**, който да допринесе за по-ефективно приобщаване и за стимулиране на успеха на всички учащи (Европейска агенция, 2019а).

КОНСТАТАЦИИ ОТ ЛИТЕРАТУРАТА, СВЪРЗАНА С ПОЛИТИКИТЕ

Дейностите по проекта по **второто направление** включваха анализ на мерките за предотвратяване на неуспех в училище, залегнали в националните политики. От прегледа на политиките става ясно, че все повече европейски страни се ангажират с развитието на по-равнопоставени и по-приобщаващи образователни системи. Въпреки това съществува сериозна **загриженост в международен мащаб относно ниските академични постижения сред определени групи учащи**. Съществуват също опасения относно по-широкия проблем с неуспеха в училище от системна гледна точка.

В различните образователни системи са разработени различни политики, за да се отговори на различните нужди на учащите, да се подобрят техните резултати и да се предотврати неуспеха в училище. В обобщаващия доклад по проекта „ПНУ“ са анализирани политиките и мерките, които се прилагат в образователните системи на

14-те страни, взели участие в проучването по държави в рамките на проекта „ПНУ“ (Европейска агенция, 2019b).

От анализа е видно, че понятието „неуспех в училище“ не се използва пряко в националните политики, но неговото значение се подразбира. Вместо да приемат неуспеха в училище като индивидуален проблем, някои държави дават пример как **напредъкът към неговото предотвратяване може да се разглежда в положителен аспект от гледна точка на системата, като се насърчава успехът в училище.**

От анализа става ясно също, че в почти всички държави са разработени подходящи рамки на политиката. Целите на политиките обаче се различават значително. В някои държави целевите мерки са насочени към отделните учащи. В други се предвиждат всеобхватни мерки на равнище училище или образователна система.

Въпреки различията в начина, по който се определя понятието „неуспех в училище“, или в подходите към неговото предотвратяване общите елементи в политиките на отделните държави включват:

- повишаване на ангажираността и намаляване на преждевременното напускане на училище;
- целенасочени мерки за предотвратяване на ниски постижения в учебния процес;
- насърчаване на общоучилищен подход към развитието на преподаването и ученето.

Основните приоритети на политиката, които страните посочват, включват установяване и подкрепа на учащи в риск, увеличаване на постиженията в определени области, намаляване на различията в постиженията и разработване на учебни програми, методи за оценяване и педагогически подходи.

Информацията от проучването по държави, осъществено в рамките на проекта, допринесе също за по-добро разбиране на основните предизвикателства пред предотвратяването на неуспех в училище, с които отделните страни се сблъскват. Тези предизвикателства са свързани със:

- ефективно прилагане на политиката за приобщаващо образование;
- изграждане на капацитет у учителите;
- подобряване на качеството на подкрепата;
- разработване на по-ефективни механизми за управление, финансиране и мониторинг.

Като цяло при прегледа на политиките се очертава необходимостта да бъдат взети предвид множество измерения и от възприемане на балансиран подход за справяне с неуспеха в училище. Въз основа на анализ на подходите на отделните държави в констатациите по проекта се заключава, че вместо да има стремеж към компенсиране на ниските резултати в ученето, в една приобщаваща система трябва да се изгражда училищен капацитет и да се повишават постиженията на всички учащи. **За да бъде постигната тази цел, в националните политики, мерки и стратегии трябва да бъде предприет системен, общоучилищен подход. В същото време те трябва да бъдат насочени към учащите с акцент върху онези от тях, които са в риск.**

КЛЮЧОВИ ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НЕУСПЕХ В УЧИЛИЩЕ

Въз основа на констатациите от прегледа на научната литература и политиките екипът на проекта „ПНУ“ откри елементи на политиката за приобщаване, които могат да допринесат за по-голяма равнопоставеност в училищата. В проекта е използван екосистемният модел с цел да се предложи цялостна рамка за предотвратяване на неуспех в училище. Това включва няколко политически действия в областта на приобщаването, които могат да помогнат на отделните страни да постигнат напредък в предотвратяването на неуспех в училище.

Ключовите политически действия са организирани в съответствие с четирите равнища на екосистемата: национално/регионално, училищно и индивидуално.

Политическите действия на национално/регионално равнище (макросистема) включват:

- намаляване на социалното неравенство, насърчаване на равнопоставеността и справяне с бедността;
- насърчаване на междусекторното сътрудничество между министерствата, отговарящи за образованието, здравеопазването, социалните грижи, жилищното настаняване и труда;
- подобряване на достъпа до училище и посещаването на учебни занятия.

Политическите действия на общностно равнище (екзосистема и мезосистема) включват:

- подобряване на достъпа до подкрепящи услуги в общността и на тяхната наличност;
- насърчаване на сътрудничеството между външни институции/служби и училищата;
- пълноценно ангажиране на семействата.

Политическите действия на равнище училище (мезосистема и микросистема) включват:

- развитие на приобщаващо училищно ръководство;
- разширяване на учебния план, оценяването и педагогическите методи;
- оказване на подкрепа за кариерно развитие и гъвкави възможности за реализация;
- подкрепа за здравето и качеството на живот на учащите.

Политическите действия на индивидуално равнище (микросистема) включват:

- укрепване на персонализираните подходи;
- предприемане на мерки за справяне с ниските постижения в учебния процес, колкото е възможно по-рано;
- намаляване на необходимостта от повтаряне на класове.

Тази рамка за предотвратяване на неуспех в училище включва и допълва рамката на Европейския съюз и международните рамки за подобряване на качеството на образованието за всички учащи. Тя може да послужи като отправна точка за провеждане на обсъждания на национално/регионално и местно равнище относно начините, по които образователната политика може да допринесе за предотвратяване на неуспех в училище. Всяка област на политиките може да се разглежда като потенциална **национална цел, по която могат да бъдат предприети действия**. Следователно рамката може да послужи като основа за превръщане на областите на политиките в показатели и/или за включването им в национални стандарти за предотвратяване на неуспех в училище.

И накрая, държавите могат да използват тази рамка като **еталон за мониторинг на напредъка в по отношение на предотвратяването на неуспех в училище**. Тя може да улесни взаимното обучение и обмена на знания за това как тези области на политиката да бъдат съобразени с конкретния контекст, как да се (пре)разпределят финансовите ресурси и да се развият взаимодействия между заинтересованите страни на местно и на системно равнище.

Като цяло доказателствата, събрани в рамките на проекта „ПНУ“, показват, че висококачествените приобщаващи образователни системи могат да бъдат организирани така, че да се отговори ефективно на многообразните потребности на учащите и да се предотврати неуспехът в училище. Общата ефективност на образователните системи и индивидуалните резултати на учащите могат да бъдат подобрени с всеобхватни политики, насочени към равнопоставеността и приобщаването. Казано по-просто, колкото по-приобщаваща е една образователна система, толкова по-добър е успехът на всички учащи.

ПРОДУКТИ НА ПРОЕКТА

В резултат на дейностите по двете направления на проекта бяха създадени четири взаимосвързани продукта.

Докладът „ПНУ: Преглед на литературата“ (Европейска агенция, 2019а) бе изготвен въз основа на дейностите по първото направление на проекта. В него е направен преглед и анализ на европейската и международната научна литература относно предотвратяването на неуспех в училище във връзка с приобщаващото образование. Открити са също ключови идеи и теми, залегнали в основата на политиката и практиката за предотвратяване на неуспех в училище. Констатациите в доклада

съдържаха информация, която послужи за допълване на дейностите по второто направление на проекта и за разработването на обобщаващия доклад по проекта.

В тематичния анализ на информацията по държави са обобщени сведенията, предоставени от 14-те страни, взели участие в проучването по държави. Анализът е представен под формата на тематични таблици, от които бе почерпена информация и за обобщаващия доклад по проекта. Този продукт допълва други източници на информация за националните системи за образование и обучение, като например доклада на Агенцията **Преглед и анализ на държавната политика** и резултатите от проведените одити в **Малта и Исландия**.

В обобщаващия доклад по проекта „ПНУ“ (Европейска агенция, 2019b) е съчетана информацията от дейностите по двете направления на проекта и са представени общите констатации от него. В него се съдържа информация за контекста на международната и европейската политика, констатациите от прегледа на научната литература и резултатите от анализа на информацията по държави. В доклада е направен преглед на проблема с неуспеха в училище, като са анализирани ключови политики и мерки, предпочетени от образователните органи в отделните държави. И накрая, в него са открити характеристиките на рамките на политиката за приобщаване, които могат да допринесат за постигане на напредък в предотвратяването на неуспех в училище.

В заключителния обобщен доклад по проекта „ПНУ“ са представени накратко основните заключения от проекта.

Продуктите на проекта са достъпни на **страницата на проекта „ПНУ“ в интернет (www.european-agency.org/projects/PSF)**.

БИБЛИОГРАФИЯ

Бронфенбренер, У., 2005 г. 'The Bioecological Model of Human Development' [„Биекологичният модел на човешкото развитие“], в У. Бронфенбренер (ред.), *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development* [Очовечаване на човешкия вид: Биекологични аспекти на човешкото развитие]. Thousand Oaks, Калифорния: Sage

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2016 г. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: A Review of the Research Evidence Focusing on Europe* [Преждевременно напускане на училище и учащи с увреждания и/или със специални образователни потребности: Преглед на изследователските данни с фокус върху Европа]. (ред. А. Дайсън и Г. Скуайърс). Одензе, Дания. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational-0 (последен достъп през ноември 2019 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017а. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: To what extent is research reflected in European Union policies?* [Преждевременно напускане на училище и учащи с увреждания и/или със специални образователни потребности: До каква степен научните изследвания намират отражение в политиките на Европейския съюз?]. (ред. Г. Скуайърс и А. Дайсън). Одензе, Дания. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational (последен достъп през ноември 2019 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017б. *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice* [Подобряване постиженията на всички учащи в приобщаващото образование: Уроци от политиката и практиката в Европа]. (ред. А. Кефалину и В. Дж. Донъли). Одензе, Дания. www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview (последен достъп през ноември 2019 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2019а. *Preventing School Failure: A Review of the Literature* [Предотвратяване на неуспех в училище: Преглед на литературата]. (ред. Г. Скуайърс и А. Кефалину). Одензе, Дания. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-literature-review (последен достъп през февруари 2020 г.)

Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2019b. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels* [Предотвратяване на неуспех в училище: проучване на потенциала на политиките за приобщаване на лицата към системата на образованието]. (ред. А. Кефалину). Одензе, Дания.

www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-synthesis-report (последен достъп през февруари 2020 г.)

Европейска комисия, 2015 г. *Образование и обучение 2020. Училищна политика: Подход за разрешаване на проблема с преждевременното напускане на училище, насочен към цялото училище*. ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2014-2015/school/early-leaving-policy_bg.pdf (последен достъп през октомври 2019 г.)

Европейска комисия, 2017 г. *Училищно развитие и върхови постижения в областта на преподаването за по-добър старт в живота*. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. COM/2017/0248 final. eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1496304694958&uri=COM:2017:248:FIN (последен достъп през април 2019 г.)

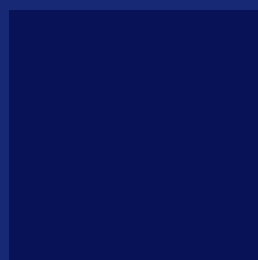

Секретариат:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Тел.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Офис в Брюксел:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Тел.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org